

Lausunto

11.03.2025

Asia: VN/23654/2021/

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Arkistolainsäädännön uudistaminen ja ajantasaistaminen on kannatettavaa ja tarpeellista. Hallituksen esitys on kuitenkin laeva ja vaatii jatkossa tarkempia ohjeistuksia ja täsmennyksiä, jotta viranomaiselle on selvää, miten lakia tulisi tulkita käytännössä. Lisäksi lakiesityksessä on määriteltynä vain kolme käsitettä, vaikka lakiluonnoksessa on useita oleellisia käsitteitä, joiden määrittely olisi tärkeää. Esimerkiksi asiakirjalliselle kulttuuriperinnölle annetaan ensin määritelmä Kansallisarkistosta annetun lain 1 ja 2 § mukaisesti, mutta kuitenkin todetaan myöhemmin, että termin laajuutta ei tule määritellä tyhjentävästi. Tämä koettiin ristiriitaiseksi.

Lakiesityksen 7 §:ssä säädettävät suunnittelun ja toteutuksen vastuut ovat epäselvät ja ne tulisi määritellä tarkemmin. Erityisesti hyvinvointialueiden näkökulmasta ohjausvastuu on epäselvä: lakiesityksessä mainitaan vain Kansallisarkisto ja Tiedonhallintalautakunta, vaikka myös THL ja STM ohjaavat tahoillaan hyvinvointialueiden tiedonhallintaa. Tämä aiheuttaa ajoittain ongelmia siinä, kenellä lopullinen ohjausvastuu on. Tähän kaivattaisiinkin selkeyttä ja täsmennystä.

Arkistonmuodostussuunnitelmista luopuminen on kannatettavaa, sillä ne ovat vanhentuneita eivätkä vastaa tiedonhallinnan nykytarpeisiin. Haasteena on kuitenkin käytännön toteutus ja se, ovatko tiedonhallintamalliin tuotettavat kuvaukset riittäviä arkistointia ajatellen. Arkistoinnissa tarkastellaan tietoaineistoja asiakirjatasolla, mikä on käytännön työn kannalta oleellista. Tiedonhallintamallissa tämä tarkastelu tehdään tietoaineistotasolla. Siksi moni organisaatio on päättänyt kirjaamaan kuvaukset tiedonohjaussuunnitelmaan, joka toimii erillisenä tiedonhallintamallin osana. Toisaalta tiedonohjaussuunnitelman soveltaminen kaikkiin hyvinvointialueen tehtäväkokonaisuuksiin on koettu haasteelliseksi, sillä sen rakenne ei usein onnistuneesti ilmennä tuotettavia palveluita. Tämä työ vaatisi kansallista suunnittelua ja ohjausta, sillä pienillä organisaatioilla ei välttämättä ole resursseja ratkoa näitä ongelmia.

On kannatettavaa, että lakiesitys tukee asiakirjojen sähköiseen muotoon muuttamista. Todellisuudessa monilla organisaatioilla ei ole resursseja tähän työhön, sillä sähköiseen muotoon muuttaminen vaatii valtavasti resursseja – etenkin hyvinvointialueiden potilasaineistojen kohdalla, mikäli aineistot halutaan saattaa sähköiseen muotoon vaatimuksien mukaan siten, että niiden käytettävyys ja säilyvyys ei vaarannu. Paperiaineistoja on vielä valtavasti paljon, eikä niiden muuttaminen sähköiseen muotoon ole realistista nykyisten taloudellisten haasteiden ja henkilöstön vähyyden vuoksi.

Löfström Sanna
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soite - Tiedonhallinta ja hallintopalvelut,
tietosuoja